

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-03-15

Diarienummer 0226/24

Avdelningarna Strategisk samordning, Stadsutveckling
och Projekt och utveckling

Anna Valdusson, Josefine Trägårdh, Kajsa Engblom,
Lena Blom, Carolina Bodlund, Anders Nielsen,
Joachim Sandqvist

Telefon: 031-368 27 28

E-post: lena.blom@kretsloppochvatten.goteborg.se

Svar på remiss från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet - En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)

Förslag till beslut

1. Kretslopp och vattennämnden antar yttrandet som sitt eget och översänder det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen förklaras härmed omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kretslopp och vattennämnden har att besluta om synpunkter kring remiss från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet om betänkandet SOU 2023:72 En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande. Ett samlat remissvar från staden ska ha inkommit till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet senast 10 juni 2024.

Kretslopp och vatten är i stort positiva till flera av förslagen i betänkandet ”En enklare hantering i planläggning och byggande”. Förslagen innehåller flera bra förtydliganden, som kan innebära en enklare dagvattenhantering vid planläggning, utförande och framtida drift för staden. Förvaltningen önskar tydliggörande i några avseenden, bland annat gällande extremhändelser i form av skyfall samt var ansvaret för dagvatten generellt går. Definition av dagvatten inklusive skyfall medför konsekvenser gällande fördelningen av ansvar och skyldigheter för olika parter, vilket behöver tydliggöras. Förslag på föreläggande av fastighetsägare att utföra dagvattenåtgärder är bra. Kretslopp och vatten är positivt inställda till att dagvatten definieras, men definitionen innebär också, enligt vår tolkning, att dagvatten inte längre blir en del av avloppsbegreppet, medan dränvatten fortfarande är det. Definitionen innebär i sin tur även att skyfall tolkas som dagvatten, vilket kan få stora konsekvenser för VA-kollektivet, exempelvis kan det innebära en märkbar påverkan på VA-taxan.

Kretslopp och vatten

Marianne Erlandson
Förvaltningsdirektör

Bilagor

1. En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande [En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande - Regeringen.se](#)

Ärendet

Kretslopp och vattennämnden har att besluta om synpunkter kring remiss från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet om En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande. Ett samlat remissvar från staden ska ha inkommit till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet senast 10 juni 2024, (till stadsledningskontoret 22 maj).

Beskrivning av ärendet

Utredningen har sett över hanteringen av vattenfrågor vid planläggning och byggande. I uppdraget har bland annat ingått att analysera och lämna förslag på hur kommunerna vid planläggning och prövning enligt plan- och bygglagen (PBL) ska kunna säkerställa att miljö kvalitetsnormer för vatten följs, att dagvatten hanteras på ett hållbart sätt och att dricksvattenförsörjningen tryggas.

Syftet med utredningens uppdrag har varit att analysera kommunernas förutsättningar att säkerställa att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten följs vid planläggning och vid prövning enligt 9 och 10 kap. plan- och bygglagen, se över kommunernas möjligheter att hantera dagvatten på ett hållbart sätt vid detaljplaneläggning och vid prövning enligt 9 och 10 kap. plan- och bygglagen, analysera kommunernas förutsättning att trygga dricksvattenförsörjning vid planläggning och lämna nödvändiga författningsförslag.

Bestämmelser med koppling till frågor om vatten finns idag i plan- och bygglagen men också i flera andra författningar med nära kopplingar till exempelvis miljöbalken, lagen om allmänna vattentjänster och vattenförvaltningsförordningen.

Fokus för utredningen har varit att se över reglerna för hantering av dagvatten för att skydda vattenmiljön och genomföra EU:s ramdirektiv för vatten när bebyggelse planeras. Uppdraget är brett och även befintlig bebyggelse har ingått i uppdraget. Dagvattenregler för vattenkvalitet har betydelse också för att hantera stora flöden av dagvatten vid skyfall.

Förslag till förändring i Lagen om allmänna vattentjänster (LAV) (SFS 2006:412)

I LAV föreslås en del ändringar och de som kommer att påverka oss som va-huvudman presenteras nedan,

1§ förtydligar att även *dagvattenhantering* ska ordnas i ett större sammanhang, om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljö och själva begreppet dagvatten, samt dagvattenhantering definieras i **2§** *dagvatten: regn eller smältvatten som inte tränger ned i marken eller som avrinner på markyta eller konstruktion, dagvattenhantering: bortledning eller annat omhändertagande av dagvatten från ett område med samlad bebyggelse.*

6§ får ett tillägg gällande dagvattenhantering ”Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning, *dagvattenhantering* eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen 1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och

2. se till att behovet snarast och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.” **13§** ger VA-huvudmannen en skyldighet att även upprätta en förbindelsepunkt för dagvatten.

Kommunen kommer enligt **22a§** kunna förelägga en fastighetsägare att vidta eller underhålla dagvattenåtgärder på tomten som framgår i detaljplan, skyddsbestämmelser eller andra planbestämmelser. I det fall föreläggandet anses gå utöver fastighetsägarens ordinarie ansvar för hantering av dagvatten på tomten så har dock fastighetsägaren, enligt **47a§**, rätt till ersättning för den skada som föreläggandet medfört. Det ska även gå att ställa krav om det inte strider mot detaljplan eller områdesbestämmelser, men då ska vattentjänstplanen kunna ge vägledning.

I **6e§** tillkommer en skyldighet som innebär att VA-huvudmannen måste ansöka, eller besluta, om skydd i form av vattenskyddsområde för allmänna vattentäkter.

Gällande dricksvatten så ger förslaget i **23§** både kommun och Länsstyrelse möjlighet att meddela förbud och begränsningar i användningen av dricksvatten vid vattenbrist, eller risk därför. Om begränsningen inte följs så kommer det att finnas möjlighet till vattenavstängning enligt **44§**.

Förvaltningens bedömning

Kretslopp och vatten är i stort positiva till flera av förslagen i remissen ”En enklare hantering i planläggning och byggande”, den innehåller flera bra förtydliganden, som kan innebära en bättre dagvattenhanteringen för staden, speciellt för ny bebyggelse och planläggning. Även förslagen som rör reglerna om miljö kvalitetsnormer är bra och bidrar till ett mer realistiskt och EU-anpassat regelverk.

Förvaltningen lämnar synpunkter på remissen enligt nedan kommentarer.

Plan- och bygglagen

1 kap. 4§ PBL

I plan- och bygglagen (1 kap. 4§) föreslås denna definition av *dagvatten*: *regn- eller smältvatten som inte tränger ned i marken eller som avrinner på markyta eller konstruktion.*

Kretslopp och vatten är positivt inställda till att dagvatten definieras, men definitionen innebär också, enligt vår tolkning, att dagvatten inte längre blir en del av avloppsbegreppet, medan dränvatten fortfarande är det. Definitionen innebär i sin tur även att skyfall tolkas som dagvatten. Både dagvatten och dränvatten avleds till de allmänna dagvattenledningarna och det finns en risk för utmaningar i tolkningen gällande avledning om vilket vatten som ska avledas till dagvattennätet samt vilket som ska avledas till spillvatten-/avloppsnätet. Definitionen av dagvatten inkl. skyfall medför konsekvenser gällande fördelningen av ansvar och skyldigheter för olika parter, vilket inte är tydliggjort i utredningen. Utförligare beskrivning av konsekvenser av att lyfta ut dagvatten ur avlopp önskas, likaså varför dränvatten fortsatt ska definieras som avloppsvatten.

Kretslopp och vatten noterar att utredningen inte fullt ut hanterat de otydligheter som finns gällande ansvar, rådighet och finansieringsmodeller för att hantera skyfall. Det kan finnas

behov av att avvakta med lag- och författningsförändringarna för detta så att de i utredningens föreslagna förändringar kan sammanvägas och konsekvensbeskrivas tillsammans med de förslag som kommer att tillkomma i SOU Ett samhälle anpassat till klimatförändringarna som ska redovisas senast den 30 april 2025.

Utredningen föreslår i samma paragraf även en justering av definitionen underhåll till *en allmän plats eller byggnadsverks konstruktion* i stället för en byggnads konstruktion. Kretslopp och vatten är positiva till justeringen utifrån rådighet att ställa krav på fortsatt funktion av tillexempel dagvattenhantering på allmän platsmark.

2 kap. 6§ PBL

I plan- och bygglagen (2 kap. 6§) föreslås tillägget att ”Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till *6. möjligheterna att hantera dagvatten.*”

Kretslopp och vatten är positivt inställda till tillägget, men önskar även att förslaget mynnar ut i tydligare planbestämmelser för just utformning, placering och hantering av ytor och anläggningar för dagvatten och skyfall.

4 kap. 12§

I plan- och bygglagen föreslås tillägget ”I en detaljplan får kommunen *4. om det finns särskilda skäl för det, skyddsåtgärder för att motverka eller förebygga brist på vatten.*”

Kretslopp och vatten är positivt inställda till möjligheten att kunna införa skyddsåtgärder vid planläggning för att motverka eller förebygga brist på vatten.

4 kap. 14§

I plan- och bygglagen (4 kap. 14§) föreslås tillägget ”I en detaljplan får kommunen bestämma att lov eller startbesked för en åtgärd som innebär en väsentlig ändring av markens eller vattenområdets användning endast får ges under förutsättning att en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning, *dagvattenhantering* eller avlopp, som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd.”

Kretslopp och vatten är positivt inställda till tillägget eftersom det tydliggörs genom definitionen dagvattenhantering att lov och startbesked kan behöva invänta en väl genomförd beskrivning av hur dagvatten är tänkt att hanteras i berört område.

4 kap. 16§

I plan- och bygglagen (4 kap. 16§) föreslås tillägget ”I en detaljplan får kommunen. *i fråga om dagvattenanläggningar, bestämma de krav på placering och utförande som behövs för att hantera dagvatten och vattenbrist samt för att inte överträda bestämmelserna om miljö kvalitet i 5 kap. miljöbalken.*

Kretslopp och vatten är positivt inställda till tillägget eftersom det bedöms ge mer utrymme att ställa krav på dagvattenanläggningar och motverka vattenbrist både på allmän plats och kvartersmark.

6 kap. 40§

I plan- och bygglagen (6 kap. 40§) föreslås tillägget ”Ett exploateringsavtal får avse åtagande för en byggherre eller en fastighetsägare att vidta eller finansiera åtgärder för anläggande av gator, vägar och andra allmänna platser och av anläggningar för vattenförsörjning, *dagvattenhantering* och avlopp samt andra åtgärder. Åtgärderna ska vara nödvändiga för att detaljplanen ska kunna genomföras.”

Kretslopp och vatten är positivt inställda till tillägget genom att dagvattenhantering läggs till och därmed tydliggör den frågan.

8 kap. 9§

I plan- och bygglagen (8 kap. 9§) föreslås tillägget ”En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Tomten ska ordnas så att *6. det på tomten eller i närheten av den går att tillgodose krav på vattenförsörjning och avlopp samt i skäligen utsträckning hantera dagvatten.*”

Kretslopp och vatten är positivt inställda till tillägget då det kan ge möjligheter att ställa krav på den som avser exploatera en tomt att ta fram mer utredningsmaterial gällande förutsättningar för vattenförsörjning, avlopp och dagvattenhantering i tidigt skede. Vad ”skäligen utsträckning hantera dagvatten” kan dock bli svårt att avgöra.

Lagen om allmänna vattentjänster

Utredningen föreslår att definitioner av både dagvatten och dagvattenhantering införs i lagen om allmänna vattentjänster i bland annat 1§ och 2§.

Förslag på 1,2§ i LAV

Föreslagen skrivelse som förtydligar begreppet dagvatten och dagvattenhantering kan innebära att VA-huvudmannen kan anses få ett avvattningsansvar genom definitionen av dagvattenhantering något som utgör en skillnad enligt nuvarande reglering där VA-huvudmannen enbart ansvarar för bortledande av det avvattnade vattnet. Noterbart är att även skyfallsvatten är dagvatten.

Sammantaget anser förvaltningen att ansvaret måste förtydligas, både gällande extremhändelser i form av skyfall samt var ansvaret för dagvatten generellt går.

Förslag på 6§ i LAV

Tillägget att dagvattenhantering ska ordnas i ett större sammanhang kan, tillsammans med en ny skyldighet att upprätta förbindelsepunkt för dagvatten innebära att en ytterligare skyldighet att inrätta verksamhetsområde för dagvatten kommer att vila på VA-huvudmannen. Förvaltningen anser att detta är intressant att utreda ytterligare och konsekvenserna bör tydliggöras.

Förslag på 6e§ i LAV

I lagen om allmänna vattentjänster föreslås införas ett krav på landets kommuner att, om det behövs för att säkerställa ett tillräckligt skydd av en allmän vattentäkt över en viss storlek ska kommunen eller VA-huvudmannen hos berörd länsstyrelse ansöka om skydd av vattenområdet enligt 7 kap. miljöbalken eller kommunen besluta om skydd av vattenområdet enligt 7 kap. miljöbalken. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa ett tillräckligt skydd av sådana vattentäkter som enligt vattendirektivet ska ha ett erforderligt skydd. Förvaltningens bedömning är att denna förändring med krav på vattenskyddsområden kommer att vara ett bra stöd till VA-huvudmän som vill inrätta vattenskyddsområden, men stöter på motstånd hos andra intressenter. Havs och Vattenmyndighetens *Vägledning om inrättande och förvaltning av vattenskyddsområde* (2021:4) måste anpassas till lagförslaget, vad menas med ”tillräckligt skydd”?

Förvaltningen bedömer att kostnaden för förvaltningen blir marginell då vattenskyddsområden redan finns inrättade för råvattentäkterna som används för Göteborgs dricksvattenproduktion.

Förslag på 22a§ och 47a i LAV

Att kunna förelägga en fastighetsägare att utföra dagvattenåtgärder inom fastigheten är bra, dock kan ersättningsregeln som ger fastighetsägaren rätt till ersättning för skadan föreläggandet medfört i det fall det går utöver dennes ordinarie ansvar medföra en osäkerhet för hur stora åtgärder som går att förelägga, ett förtydligande behövs.

Förslag på 23§ och 44 i LAV

Att kunna kombinera ett föreläggande om begränsning i användningen av dricksvatten vid vattenbrist med ett hot om vattenavstängning är bra eftersom förbudet då kan göra nytta.

22 a§ och 47 a§

I lagen om allmänna vattentjänster föreslås tillägget (ny paragraf, 22a§) ”Om det behövs för att bidra till en förbättrad funktion eller ökad säkerhet hos en allmän VA-anläggning får kommunen förelägga en fastighetsägare inom verksamhetsområdet att vidta eller underhålla sådana dagvattenåtgärder på tomten som 1. framgår av skyddsbestämmelser eller andra planbestämmelser i en detaljplan eller områdesbestämmelser, eller 2. inte strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser för området och inte oskäligt inskränker fastighetsägarens rätt till användning av den allmänna anläggningen. Vid bedömningen av förutsättningarna för ett föreläggande med stöd av första stycket 2 ska kommunens vattentjänstplan ge vägledning. Ett föreläggande enligt första stycket får förenas med vite.”

Samt 47 a§:

”Om kommunen med stöd av 22 a§ första stycket 2 har meddelat ett föreläggande som innebär att en dagvattenåtgärd ska vidtas på en fastighet har den som äger fastigheten rätt till ersättning för den skada som föreläggandet medför om åtgärderna kan anses gå utöver fastighetsägarens ordinarie ansvar för hantering av dagvatten på tomt. Vid bestämmande av ersättningen ska bestämmelserna i 4 kap. expropriationslagen tillämpas. Den som inte

anmäler sina ersättningsanspråk inom tre månader från det att föreläggandet har fått laga kraft förlorar sin rätt till ersättning.”

Kretslopp och vatten delar utredningens uppfattning om att det inte är VA-huvudmannen som ska förelägga en fastighetsägare inom verksamhetsområde att vidta eller underhålla dagvattenåtgärder på tomten. Det behöver förtydligas vilken nämnd som ska ansvara för föreläggandet.

Att kommunens vattentjänstplan ska vara vägledande vid ett föreläggande är i grunden positivt men de nyligen framtagna vattentjänstplanerna som finns i Sverige idag ska innefatta den vägledningen är i nuläget utmanande.

Vidare behövs ett förtydligande av vad det innebär med tillägget ”fastighetsägarens ordinarie ansvar för hantering av dagvatten på tomten”. Innebär det exempelvis att fastighetsägaren kan behöva vidta åtgärder för ett 100-årsregn?

23§ och 44

I lagen om allmänna vattentjänster föreslås tillägget *”Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen eller kommunen får meddela ytterligare föreskrifter om förbud eller begränsningar av användningen av dricksvatten vid vattenbrist eller risk för vattenbrist.”*

Samt 44§:

”Om en allmän VA-anläggnings verksamhetsområde inskränks med stöd av 9§, ska huvudmannen ersätta fastighetsägaren eller ägaren av bebyggelsen för den skada som inskränkningen medför. När ersättningen bestäms ska hänsyn tas till åtgärder som huvudmannen vidtagit för att tillgodose fastighetens eller bebyggelsens fortsatta behov av vattenförsörjning, dagvattenhantering och avlopp.

Kretslopp och vatten anser att kunna kombinera ett föreläggande om begränsning i användningen av dricksvatten vid vattenbrist med ett hot om vattenavstängning är bra eftersom förbudet då kan göra nytta.

Bedömning ur ekonomisk dimension

En enklare hantering av planläggning och byggande medför i vissa fall ett utökat ansvar för kommunen som kan komma att påverka kommande kostnadsbild för VA-verksamheten.

Att kommunen kan föreläggas att utöka verksamhetsområde för dagvatten i större omfattning än idag kan påverka VA-huvudmannens kostnader vilket i sin tur kan komma att påverka VA-taxan. Det skulle även kunna innebära en märkbar påverkan på VA-taxan med utökat ansvar för skyfall.

Bedömning ur ekologisk dimension

En enklare hantering av planläggning och byggande antas inte ha en betydande miljöpåverkan. Däremot kan ärendet bidra i positiv riktning för miljön till en totalt sett bättre hantering av vatten och att miljö kvalitetsnormer nås. Generationsmålet och det klimatstrategiska arbetet förutspås påverkas i positiv riktning.

Bedömning ur social dimension

En enklare hantering av planläggning och byggande bedöms kunna bidra till en tydligare samt enklare hantering och planering av dricksvatten, dagvatten och skyfall som gynnar det sociala perspektivet.

Expedieringskrets

Kommunstyrelsen